

Sysselsättning och funktionshinder: strategier för att underlätta återgång till arbetslivet

Informationsblad

”Europeiska unionens råd [...] uppmanar medlemsstaterna och kommissionen att [...] fortsätta insatserna för att avlägsna hindren för integrering och deltagande av personer med funktionshinder på arbetsmarknaden ...”

Rådets resolution av den 15 juli 2003 om främjande av sysselsättning och social integrering för personer med funktionshinder.

VILKET är sammanhanget?

Orsakerna till arbetslöshet och utestängning från arbetslivet varierar, men på senare år har kroniska sjukdomar och funktionshinder kommit att ses som huvudfaktorer. Ett antal trender och sociala förändringar, inte minst den europeiska arbetskraftens åldrande, har gjort att uppmärksamheten i allt högre grad koncentreras på åtgärder för att hålla kvar människor med kroniska sjukdomar och funktionshinder i arbetslivet.

Hur det kommer sig att människor med kroniska sjukdomar blir utestängda från arbetslivet är en invecklad fråga som man inte har mycket klarhet om. I många medlemsstater är det likväl så att antalet människor som får ersättning p.g.a. funktionshinder eller som lämnar arbetet för gott av hälsoskäl är högre än antalet människor som är utanför arbetslivet av andra skäl.

De flesta människor som lämnar arbetet p.g.a. sjukdom eller funktionshinder har ådragit sig sjukdomen eller funktionshindret under loppet av sitt arbetsliv. Trots växande oro på EU-nivå och på nationellt plan i många länder vet man fortfarande inte mycket om typerna och effektiviteten av åtgärder som skulle kunna vidtas för att få människor med kroniska sjukdomar eller funktionshinder att bli kvar i arbetslivet.

VARFÖR denna undersökning?

Arbetsplatsen ses som en viktig faktor för att främja social integrering. Tillgången till sysselsättning är förbunden med högre inkomst, större autonomi, bättre hälsa och välbefinnande samt bättre möjligheter att knyta sociala kontakter. Kroniska sjukdomar eller funktionshinder kan ändra möjligheterna till sysselsättning och detta kan leda till ständigt ökade kostnader för den enskilde och dennes familj, för arbetsplatsen och för samhället som helhet.

Huvudsyftet med fondens rapport om sysselsättning och funktionshinder är att överbrygga den nuvarande kunskapsklyftan och stimulera till debatt bland huvudintressenterna om denna viktiga fråga. Rapporten beskriver initiativ som genomförs i sju medlemsstater för att stödja anställning av människor med kroniska sjukdomar. För att förstå problemets art föreslås en ny modell som skall göra det lättare att sätta in lämpliga åtgärder i tid.

En analys görs av nuvarande politik och lagstiftningsinitiativ på området och det fastställs god praxis på företagsnivå. I rapporten uppmärksammas vilka de politiska åtgärdernas konsekvenser blir för huvudintressenterna med avseende på kostnader och fördelar. Slutligen ges rekommendationer för särskilda åtgärder som skulle kunna vidtas för att främja social integrering genom att anställa människor med kroniska sjukdomar eller funktionshinder.

VILKA är slutsatserna?

Problemets art

- Antalet människor som begär långsiktig ersättning p.g.a. funktionshinder ökar i många länder och överstiger 10 procent av arbetskraften i vissa medlemsstater.
- Det finns belägg för att sjukdom spelar en betydande roll i de för närvarande höga förtidspensionstalen.
- Arten på de sjukdomar som föranleder förtidspensionering och ökade ersättningsanspråk för funktionshinder håller på att ändras: stressrelaterade och mentala hälsoproblem är nu allt vanligare jämfört med arbetsrelaterade olyckor och skador.
- De flesta människor med hälsoproblem som hindrar dem från att arbeta har ådragit sig hälsoproblemen i utövandet av arbetet, och inte av yrkesrelaterade orsaker, och därför är planen för en återgång till arbetet ofta bristfällig.

Utslagingsprocess

- Vägen till utestängning från arbetet tar sin början när sjukdomen för första gången börjar påverka en anställds förmåga att arbeta. I detta skede är det mycket viktigt att se till att en lämplig åtgärd sätts in i rätt tid.
- Om de rätta åtgärderna inte vidtas kan en längre tids sjukskrivning bli följden. Äldre anställda, anställda med kroniska sjukdomar och i synnerhet kvinnor blir i högre utsträckning kvar utanför arbetslivet till följd av långvarig frånvaro.
- Det är allmänt accepterat att 80 procent av dem som är frånvarande sex veckor eller längre kommer att behöva någon form av hjälp för att komma tillbaka till arbetet.
- Sannolikheten att man återgår till arbetet är mindre än 50 procent för dem som är frånvarande mellan tre och sex månader, och bara 20 procent för dem med en frånvaro på över ett år.
- Arbetsplatsfaktorer, som t.ex. brist på kontakt med arbetsplatsen under frånvaron, brist på förfaranden för att hantera funktionshinder samt företagskultur, kan alla bidra till sannolikheten att en person inte kommer att klara en återgång till arbetet.
- Återgången till arbetslivet engagerar vanligen flera parter, däribland den anställde, familjen, arbetsgivare, läkare, arbetsmiljö- och personalansvariga. Deras roller och stödsystem är mycket viktiga för att hjälpa den anställde tillbaka till arbetet.

Publikationsbyrå

Publications.eu.int

Europeiska fonden för förbättring av levnads- och arbetsvillkor
Wyattville Road, Loughlinstown, Dublin 18, Irland
Tfn (353-1) 204 21 00, e-post: postmaster@eurofound.eu.int
Internet: <http://www.eurofound.eu.int>

Bedömningsinitiativ

För att försöka se var luckorna finns i gällande bestämmelser och fastslå var det är nödvändigt att rationalisera, integrera eller göra ändringar, har man inom ramen för fondens projekt utvecklat ett bedömningsverktyg. Med hjälp av detta riktas uppmärksamheten på olika aspekter som rör hanteringen av kroniska sjukdomar och funktionshinder i arbetslivet, däribland

- behovet av ändringar i socialförsäkringssystemen,
- betydelsen av vem som finansierar långvarigt funktionshinder,
- ansvarsfördelningen mellan de olika parter som är delaktiga när det gäller att säkerställa återgången till arbetet och vidta stimulansåtgärder,
- komplexiteten av system och problem när det gäller samordningen mellan berörda organ, samt
- behovet att förbättra tillgången till tjänster och förmåner.

VAD händer nu?

Rekommendationerna i rapporten riktas till tre huvudaktörer: politiska beslutsfattare, tjänsteleverantörer och företag. De politiska beslutsfattarna uppmanas till att anta ett mer proaktivt och samlat synsätt och att effektivisera systemen och tillgången till förmåner och tjänster för användarna. Det bör finnas en uttalad förväntan på återgång till arbetet. Man bör vidta åtgärder för att fastställa ansvarsområdena och för att stärka banden mellan arbetsplatsen, de anställda och tjänsteleverantörerna. Insamlingen av uppgifter bör bli bättre.

Tjänsteleverantörerna bör arbeta på ett mer samordnat sätt och stärka banden till arbetsplatserna. De bör införa ett tillvägagångssätt för att hantera funktionshinder som är mer proaktivt än de nuvarande åtgärdsmodellerna, vilket kommer att ställa krav på högre yrkeskompetens.

Företagen bör ingripa tidigt och införa lämpliga ändringar på arbetsplatser, av maskiner och av arbetsmetoder för att underlätta den anställdes återgång till arbetet. De bör aktivt införa politik och praxis för hantering av funktionshinder.

Texten i dess helhet

http://www.eurofound.eu.int/living/illness_disability.htm

Ytterligare upplysningar

Teresa Renehan på ter@eurofound.eu.int

Fondens arbete om liknande frågor

Illness, disability and social inclusion (rapport)

<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0335.htm>

Illness and employment: retaining the link to work (konferensrapport)

<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0474.htm>

Access to employment for vulnerable groups (Foundation paper)

<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0244.htm>

Integrated approaches to active welfare and employment policies

<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0204.htm>

Främjande av hälsa på de europeiska arbetsplatserna

<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF9724.htm>

New approaches to improve the health of a changing workforce

<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF9942.htm>

Anställning av personer med funktionshinder i små och medelstora företag

<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF9810.htm>

Livskvaliteten i Europa

http://www.eurofound.eu.int/living/qual_life/index.htm